

**Տ. ԱՐՇԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԳԱՅԱՆԵ ՎԱՆՔՈՒՄ ՍՈՒՐԲ ՋԱՐՈՒԹՅԱՆ ՃՐԱԳԱՆՈՒՅՑԻՆ
ՍԱՏՈՒՑՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**

(8 ապրիլի 2023 թ.)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

Սիրելի՛ քույրեր եւ եղբայրներ,

«Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» ավետիսով մեր ուրախությունն ենք կիսում ամենքիդ հետ հուլիսի հաղթանակի լուսավառ այս երեկո: Քրիստոսի սուրբ Հարության այս ճրագալուցքին մեր մտքերը դառնում են կրկին շարշարանաց այն ճանապարհին, որ պսակվեց աննման Հաղթանակով: Խոհերով փոխադրվում ենք Բեթղեհեմից մինչեւ Նազարեթ, Գալիլիայից մինչեւ Երուսաղեմ եւ Գեթսեմանիից մինչեւ Գողգոթա:

Գեթսեմանիի պարտեզի ծառերը դողում էին մերթ ընդ մերթ սաստկացող քամու հոսանքից՝ կանխագուշակելով, կարծես, սպասվող ահասարսուռ իրադարձությունները: Մինչ Հիսուս քրտնաթոր ու աղեկեղ աղոթում էր: Աղոթում էր այնպես, ինչպես ո՛չ ոք, երբեք եւ ոչ մի անգամ չի աղոթել:

Սպասվող դավաճանությունն ու շարշարանքների, խաչելության ու մահվան սոսկալի տեսարանները չէին հեռանում Նրա մտապատկերից եւ առանձին թախանձանք էին հաղորդում առանց այդ էլ Նրա սրտահույզ աղերսանքին. «...Հայր, անցո՛ղբաժակս զայս յինչն» (Մարկ. ԺԴ. 36):

Շատ ժամանակ շանցած՝ ամբոխը, մատնիչ Հուդայի ուղղորդմամբ, խուժեց պարտեզ: Հիսուս ձերբակալվեց ու տարվեց դատաստանական ատյան եւ բեմականացված շարահնար դատավարությունից հետո, «Ի խաչ հան զդա, ի՛ խաչ հան»՝ (Մարկ. ԺԵ. 13) ամբոխի խելակորույս ու ջղաձիգ վայնասունների ներքո, կայացվեց Հիսուսի մահապատժի անխուսափելի դատավճիռը:

Ուրբաթ առավոտյան Հիսուս արդեն խաչին էր գամված... Մի քանի ժամ անց, շարշարանքներից հյուծված ու ուժասպառ, Հիսուս ավանդեց

հոգին՝ վերջին ուժերը հավաքելով՝ ցավից ու տառապանքից դառնացած ձայնով աղաղակելով. «Աստուած Իմ, Աստուած Իմ, Ինչո՞ւ թողեցիր ինձ (Մարկ. ԺԵ. 34), ...Հայր, քո ձեռքն եմ ավանդում Իմ հոգին» (Ղուկ. ԻԳ. 46):

Ժամն է թաղման...

Հուղարկավորները պատանքով պատեցին Հիսուսի խոշտանգված մարմինը, ամփոփեցին գերեզմանախորշում: Հաջորդ օրը՝ կիրակի վաղ առավոտյան, երբ արեւը տակավին չէր ցրել գիշերվա մթության վերջին շղարշները, յուղաբեր կանայք հուսաբեկված ու համաքայլ մոտեցան Հիսուսի գերեզմանին:

Գերեզմանի քարը հեռացված էր...

Հիսուսի մարմինը չկար...

Մոտակայքում մի սպիտակազգեստ մարդ, որն ասես պարտիզայանը լինեք, խորհրդավոր ու հաստատակամ ձայնով դիմեց կանանց. «...խաչված Հիսուսին էք փնտրում. Այստեղ չէ այլ հարյավ» (Մտթ. ԻԸ. 5(Բ), 6): Այո՛, խաչված Հիսուս Հարություն է առել՝ «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»:

Այսպես սկսվեց Հիսուսի Հարության պատմությունը, այսպես տառապանքը վերածվեց հաղթանակի եւ մահը դարձավ կյանքի նախերգանք:

Սիրելի քույրեր եւ եղբայրներ,

Շուրջ երկու հազար տարիներ քրիստոնյաներս Հիսուսի հետ անցնում ենք տառապանքի ճանապարհը, վերապրում Նրա Չարչարանքները, խաչելությունն ու մահը եւ մասնակից դառնում Հարության ուրախությունը:

Շատերը փորձեցին կասկածի տակ առնել մարդկության պատմության մեջ երբեւիցե տեղի ունեցած խոշորագույն այս իրադարձության, այս հրաշքի վավերականությունը: Ազատականներն ու «կարմիր աթեիստները» Քրիստոսի կյանքի ու Հարության պատմությունը համառորեն փորձեցին մղել առասպելաբանության դաշտ, որում ամփոփված են մարդկության՝ անմահության հասնելու տենդագին երեւակայության պատկերներն ու երազները:

Այլք Քրիստոսի Հարությունը գնահատեցին որպես մի տիեզերական խաբեություն՝ հայտարարելով, որ խաչվողը ոչ թե Քրիստոս էր, այլ Նրա նմանությունն ունեցող մի անձ: Մեղադրվեցի նաեւ Քրիստոսի առաքյալները, թե իբր կաշառելով պահակազորին գողացել են Քրիստոսի մարմինը:

Քրիստոսի Հարության դեմ մարտնչողների շարահանար ու հիվանդագին երեւակայութիւնը հասավ անգամ այնտեղ, որ հայտարարեցին, թե Հիսուս ոչ թե մահացավ խաչի վրա, այլ պարզապէս կորցրեց գիտակցութիւնը եւ կամ հայտնվեց լեթարգիական քնի մեջ, որից հետո գերեզմանում արթնանալով հեռացավ այնտեղից:

Քրիստոսի Հարության պատմականութեան ժխտման փորձերը, սակայն, դատապարտվել են ձախողման, դատապարտվել են պատմական ու հնագիտական ժամանակակից հայտնագործութիւնների ու տվյալների անհաղթահարելի ուժով:

Հակառակ, սակայն, Քրիստոսի Հարության իրողութեան անժխտելիութեան, Հարության իրողութիւնը՝ իր գերբնականութեամբ ու անընդգրկելիութեամբ, շարունակում է անընկալելի մնալ մարդկանց համար: «Ինչպէս կարող է մարդ կենդանանալ մեռնելուց հետո, արդո՞ք սա ինքնախաբեութիւնն չէ եւ այրած սրտի կեղծ մխիթարանք», — հարցնում են նրանք: Այո՛, չափազանց դժվար է հավատալ Հարության հրաշքին, երբ ամենու՛ր եւ ամէն օր բախվում ենք մահվան անհաղթահարելիութեանը, երբ անդառնալիորեն հողին ենք հանձնում ծերերին ու մանուկներին, կանանց ու տղամարդկանց, ծաղկած ու թռչնած կյանքերին: Ինչպէս հավատալ Հարությանը, երբ հողը կլանում է բոլոր կյանքերը, եւ երբ հողից ստեղծվածը դառնում է հողին՝ անէանալով փոշու աշխարհում:

Ավելի դժվար չէ՞, սակայն, հավատալ, որ մարդու կյանքը սոսկ հող է դառնում: Դյուրին է արդյոք մտածել, որ լոկ մի կայծ է մարդկային կյանքը հավեժի բոցում: Հնարավոր է հավատալ արդյոք, որ մեր կյանքի պատմութիւնը զրկանքների ու շարշարանքների, չհագեցնող ուրախութիւնների ու նվաղկոտ հաջողութիւնների մի անիմաստ ժամանակագրութիւն է, որն ավարտվում է մահվան տխուր ու անփառունակ վերջաբանով:

Քրիստոսի Հարության հրաշքը բացահայտում է մարդկային կյանքի նպատակը, հարութիւն առնելու հույս է պարգեւում ամենքիս, վերափոխում մեր մահախուճապ դեգերումները, դառնում վավերական նշաձողը մեղքի ու առաքինութեան, չարի ու բարու, լույսի ու խավարի միջեւ:

Քրիստոսի Հարության հանդեպ հավատքով մարդկային կյանքը դադարում է լինել ծնունդից մինչեւ մահ ձգվող մի ժամանակամիջոց, Քրիստոսի Հարութեամբ երկրավոր կյանքը դառնում է պատվանդանը հավիտենական կյանքի: Այս պատճառով է, որ Քրիստոսի Հարությանը հավա-

տացողները նայում են անդին քան զմահն է, անդին, ուր ձգվում է հավիտենական կյանքը:

Քրիստոսի Հարությունը փոխում է մեր կենսակերպն ու հայացքները: Քրիստոսի Հարությանը հավատացողները քրիստոնեությունը դարձնում են ոչ թե զբաղմունք, այլ էություն ու բովանդակություն: Քրիստոսյայի համար հարստությունը դառնում է միջոց բարեգործության, պաշտոնը՝ ճանապարհ ծառայության եւ ոչ աթոռապաշտության: Քրիստոսի Հարությունը՝ աշխատանքը վերածում է օրհնության եւ ոչ միջոց այլոց կեղեքման, նվաստացման եւ սեփական ազահության բավարարման: Քրիստոսի Հարությանը հավատացողները հայրենիքը չեն դիտարկում սոսկ որպես բնակավայր, այլ ինքնության սրբազան մասունք, եւ աստվածսիրությունը միահյուսում են հայրենասիրությանը: Քրիստոսի Հարությանը հավատացողի համար ուրախություն է եղբայրների ու բարեկամների համար զոհաբերվելը եւ ոչ թե նրանց զոհաբերելը, նվիրաբերվելը, քան թե նվեր ընդունելը: Հարության հույսով ապրողի համար նույնքան արգահատելի մեղք է սեփական ինքնության նկատմամբ հարձակումներից չպաշտպանվելը, որքան այլոց կյանքի նկատմամբ ոտնձգություն կատարելը:

Հարության հույսից զրկված են բոլոր նրանք, ովքեր երկրավոր կյանքը դարձրել են մրցավազք միայն ու միայն հազեցնելու նյութական ու զգայական իրենց կարիքները: Հարության ավետիսը չի հասել նրանց, ովքեր ամեն ինչից ավելի ու ամեն ինչից վեր «Մոլությունների մեհյանում» խնկարկում են սեփական Ես-ի անարվեստ կուռքին: Այո, Հարության ավետիսի ժառանգորդը նրանք են, որոնց հույսը կապված է հավիտենությունը: «Եթե միայն այս կյանքի համար ենք հույս դրել ի Քրիստոս, ապա ողորմելի ենք քան բոլոր մարդիկ» (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 19),— այս է պատգամում առաքյալը:

Արդ, սիրելի՛ քույրեր եւ եղբայրներ, գոտեպնդվենք ու զորանանք, հեռացնենք մեզանից տագնապներն ու վախերը, քանզի մենք հույս ունենք Հարության, խոստում ունենք Տիրոջից, որ անմահությունն է մեր ժառանգությունը, վկայություն ունենք, որ խորտակված է մահվան զորությունը: Պատգամ ունենք Տիրոջից, որ անիմաստ ու աննպատակ չէ մեր կյանքը: Միայն պետք է գործել, պետք է գործել՝ հայացքն ուղղած Քրիստոսի սուրբ Հարության հրաշափառ ու ճշմարտապատում Լույսին՝ զինված հավիտենական կյանքի հույսով եւ ապավինած Աստուծո մշտնջենական զո-

րակցությունը, քանզի Տիրոջ Հարությունը ոչ թե միայն պատմական իրողություն է, այլ իրական ու շնդհատվող ներգործություն, որով հաղթահարելի են դառնում բոլոր փորձությունները՝ ի փրկություն Քրիստոսին հավատացող հոգիների եւ ի փառս Աստծու, որին գոհություն եւ փառք բարձունքներում հավիտյանս հավիտենից ամեն:

Շնորհք, սեր եւ ողորմություն ընդ ձեզ եւ ընդ մեզ եւ ընդ ամենեւին. ամեն:

Քրիստոս յաւեալ ի մեռելոց, մեզ եւ ձեզ մեծ աւետիս:

